

ಇರಾನ್ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ

ಶಿವು. ಸಿ

ಸಂಶೋಧಕರು, ಪತ್ರಿಕಾ ಏಷ್ಯಾ ಅಧ್ಯಯನ, ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು.

ಸಾರಾಂಶ: (Abstract)

ಇರಾನ್ ಪರಮಾಣು ಮಿತಿ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಪರಮಾಣು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇದು ಪರಮಾಣು ಸಿಡಿಲೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಹಿಂದೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸಂಘಟಿತ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಇಂಧನ ತುಂಬುವಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ ಯುರೇನಿಯಂನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಇರಾನ್ ಕೂಡ ಮಾರ್ಚ್ 5, 1970 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಪರಮಾಣು ಪ್ರಸರಣ ರಹಿತ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ (NPT- Non Proliferation Treaty) ಸಹಿ ಹಾಕಿದೆ. NPT ಯ ಮೂಲ 62 ಸಹಿದಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇರಾನ್ ಕೂಡ ಒಂದಾಗಿದ್ದು, ತನ್ನ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಹಾನಿಕರವಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕೇವಲ "ಶಾಂತಿಯುತ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ" ಎಂದು ತನ್ನ ಹಕ್ಕನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಇರಾನ್ ತನ್ನ NPT ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ದಶಕಗಳ ಪರಮಾಣು ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು (Keywords): ಇರಾನ್, ಪರಮಾಣು, NPT, ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಒಪ್ಪಂದ.

ಪೀಠಿಕೆ

ರೇಜಾ ಷಾಹ ಪಹ್ಲವಿಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ (1970ರ ದಶಕದ ಇರಾನ್-ಇರಾಕ್ ಯುದ್ಧದ ಮೂಲಕ) ಇರಾನ್ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಯ ಪರಮಾಣು ಯೋಜನೆಗಳ ಸರಣಿಯನ್ನು ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ಮತ್ತು ಯುರೋಪಿನ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್‌ನಿಂದ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಐದು-ಮೆಗಾವ್ಯಾಟ್ ಸಂಶೋಧನಾ ರಿಯಾಕ್ಟರ್ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅಮೇರಿಕಾವು ಇರಾನಿನ ಟೆಹ್ರಾನ್ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣು ಸಂಶೋಧನೆ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ದರ್ಜೆಯ ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ ಯುರೇನಿಯಂ ಇಂಧನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿತು. ಇದು 1967 ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.¹

1974ರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪಹ್ಲವಿಯು ಮುಂದಿನ 20 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣು ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಸರಣಿಯಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 23,000 ಮೆಗಾವ್ಯಾಟ್ ವಿದ್ಯುತ್ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು

Please cite this article as: ಶಿವು ಸಿ (2024). ಇರಾನಿನ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ. ಪ್ರತಿಬಿಂಬ: ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರಿಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಐಐಎಂಆರ್‌ಡಿ, 5(4), ಪು.ಸಂ. 69-77.

ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಇರಾನ್ ಯುರೋಪ್ ಹಾಗೂ ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್‌ನ ಪರಮಾಣು ಪೂರೈಕೆದಾರರ ನಡುವಿನ ಹಲವಾರು ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಬುಶೆಹರ್‌ನಲ್ಲಿ ಎರಡು 1,200 ಮೆಗಾವ್ಯಾಟ್ ರಿಯಾಕ್ಟರ್‌ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಇರಾನ್ ಆಗಿನ-ಪಶ್ಚಿಮ ಜರ್ಮನಿಯ ಕ್ರಾಫ್ಟ್‌ವರ್ಕ್ ಯೂನಿಯನ್ (KWU, ಸೀಮೆನ್ಸ್ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆ) ಜೊತೆಗೆ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು ಮತ್ತು ಫ್ರೆಂಚ್ ಕಂಪನಿ ಪ್ರೇಮಟೋಮ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಎರಡು ಹೆಚ್ಚುವರಿ 900-ಮೆಗಾವ್ಯಾಟ್ ರಿಯಾಕ್ಟರ್‌ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿತು.²

1974 ರಲ್ಲಿ ಯುರೋಪಿಯನ್ ಒಕ್ಕೂಟವಾದ ಯುರೋಡಿಫ್ ಒಡತನದ ಫ್ರೆಂಚ್ ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಘಟಕದಲ್ಲಿ ಇರಾನ್ \$1 ಬಿಲಿಯನ್ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ವರದಿಯಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇಸ್ಲಾಹಾನ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪರಮಾಣು ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಯುರೇನಿಯಂ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅದಿರು ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. 1979ರ ಇರಾನಿನ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. 1980 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಇರಾಕ್‌ನೊಂದಿಗಿನ ಯುದ್ಧವು ಇರಾನಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾಣು ಮೂಲಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಹಾನಿಗೊಳಿಸಿತು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬುಶೆಹರ್‌ನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ವಿದ್ಯುತ್ ರಿಯಾಕ್ಟರ್‌ಗಳು ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಬಾಂಬ್ ದಾಳಿಗೆ ಒಳಗಾದವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಜರ್ಮನಿಯ ಸೀಮೆನ್ಸ್ ಕಂಪನಿಯು ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿತು.³

ರಹಸ್ಯ ಪರಮಾಣು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ (1980 ರ ದಶಕದ ಅಂತ್ಯದಿಂದ 2000 ರ ದಶಕದ ಆರಂಭದವರೆಗೆ)

ಇಸ್ಲಾಮಿಕ್ ಕ್ರಾಂತಿಯು 1978-79ರಲ್ಲಿ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ತಲುಪುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಅಥವಾ ಪಶ್ಚಿಮವಲ್ಲದ, ಕೇವಲ ಇಸ್ಲಾಮಿಕ್ ಗಣರಾಜ್ಯ ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಚಳುವಳಿ ತನ್ನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿತು ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿತು.⁴ ನವೆಂಬರ್ 1979 ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮರುಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸರ್ಕಾರದ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇರಾನಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗುಂಪೊಂದು ಯು.ಎಸ್ ರಾಯಭಾರ ಕಛೇರಿ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅಮೇರಿಕಾ ಮತ್ತು ಇರಾನ್ ಜೊತೆಗಿನ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಿರುಕು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿಂದೀಚೆಗೆ ಇರಾನಿನ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲೂ ಅಮೇರಿಕಾ ಅಡ್ಡಗಾಲು ಹಾಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.⁵ 1980ರಲ್ಲಿ ಇರಾಕ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಸದ್ದಾಂಹುಸೇನ್ ಪರಮಾಣು ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬಹುದೆಂಬ ಭಯವು ಇರಾನಿಗೆ ಪರಮಾಣು ನಿರೋಧಕಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

1984ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇರಾನಿನ ಸರ್ವೋಚ್ಚನಾಯಕ ಅಯತೊಲ್ಲಾ ಅಲಿ ಖೊಮೇನಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಪರಮಾಣು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದರು. 1990ರ ದಶಕದ ಆರಂಭದ ವೇಳೆಗೆ, ಇರಾಕ್‌ನೊಂದಿಗಿನ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಇರಾನ್ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ

ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಲು ರಷ್ಯಾ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಮತ್ತು ಚೀನಾದೊಂದಿಗೆ ಧೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಪರಮಾಣು ಸಹಕಾರ ಒಪ್ಪಂದಗಳಿಗೆ ಸಹಿ ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಚೀನಾದೊಂದಿಗೆ 1985 ಮತ್ತು 1990ರಲ್ಲಿ ಇರಾನ್ ಎರಡು ಪರಮಾಣು ಸಹಕಾರ ಪ್ರೋಟೋಕಾಲ್‌ಗಳಿಗೆ ಸಹಿ ಹಾಕಿತು, ಹಾಗೆಯೇ 1995ರಲ್ಲಿ ಬುಶೆಹರ್‌ನಲ್ಲಿ ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಸ್ಥಾವರವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಇರಾನ್ ರಷ್ಯಾದೊಂದಿಗೆ ಸಹಕಾರದ ಪ್ರೋಟೋಕಾಲ್ ಗೆ ಸಹಿ ಹಾಕಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಜನವರಿ 1995ರಲ್ಲಿ ರಷ್ಯಾ ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಬುಶೆಹರ್ ರಿಯಾಕ್ಟರ್‌ಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿ ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ 3 ರಿಯಾಕ್ಟರ್‌ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿತು.⁶ 1990ರ ದಶಕದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ರಷ್ಯಾ ಮತ್ತು ಚೀನಾ ಅವರ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಪರಮಾಣು ಸಹಾಯವನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಲು ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಇರಾನ್‌ಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದವು.⁷

1990ರ ದಶಕದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ, ಹಿರಿಯ ಇರಾನಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು 2004ರ ವೇಳೆಗೆ ಐದು ಪರಮಾಣು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಶಸ್ತ್ರಾಗಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಅಮದ್ ಯೋಜನೆ ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದರು. ಮೊಹೆನ್ ಫಕಿಜಾದೆ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸಾಗಿದ ಯೋಜನೆಯು ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿತು. ಅಮದ್ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಇರಾನ್ ಹಲವಾರು ವಿದೇಶಿ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನದೇ ಆದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸಿತು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸ್ಫೋಟಕಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಬದಲಿ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಎರಕಹೊಯ್ದು ಮತ್ತು ಯಂತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಜೊತೆಗೆ ಸಿಡಿಲೆಲೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಶಹಾಬ್-3 ಕ್ಷಿಪಣಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸುವುದು ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಎ. ಕ್ಯೂ. ಖಾನ್ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಪ್ಪು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಜಾಲದ ಮೂಲಕ ಇರಾನ್ ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ.⁸ 2002ರಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಇರಾನಿನ ಭಿನ್ನಮತೀಯ ಗುಂಪುಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಘಟನೆಯಾದ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಆಫ್ ರೆಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್ ಆಫ್ ಇರಾನ್ (ಇರಾನ್ ಪ್ರತಿರೋಧ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಂಡಳಿ), ಇರಾನಿನ ನಟಾಂಜ್‌ನಲ್ಲಿ ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಸೌಲಭ್ಯ ಮತ್ತು ಇರಾಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಭಾರೀ-ನೀರಿನ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಎರಡು ಪರಮಾಣು ತಾಣಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿತು. ನಟಾಂಜ್ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ-ದರ್ಜೆಯ ಯುರೇನಿಯಂ ಅನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಹಾಗೂ ಅರಾಕ್ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ-ದರ್ಜೆಯ ಪುಟೋನಿಯಂ ಪಡೆಯುವ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವುಗಳ ದ್ವಿ-ಬಳಕೆಯ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಾವರಗಳ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ನಾಗರಿಕ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಾಂಬ್ ತಯಾರಿಸಲು ಸಹ ಬಳಸಬಹುದು. ಇದರಿಂದ IAEA ಗೆ ಇರಾನ್ ತನ್ನ ಪರಮಾಣು ತಾಣಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿದೆ ಎಂಬ ಅಂಶವು ಬಹಿರಂಗವಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಉದ್ದೇಶಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅನುಮಾನಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು.⁹

2003 ರಲ್ಲಿ ಇರಾಕಿನ ಮೇಲೆ US ಮತ್ತು ಅದರ ಮೈತ್ರಿಕೂಟಗಳು ಇರಾಕ್‌ನ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಾಮೂಹಿಕ ವಿನಾಶ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ (WMD- Weapons of Mass Destruction) ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಕ್ರಮಣ

ಮಾಡಿದಾಗ ಎಚ್ಚಿತ್ತುಕೊಂಡ ಇರಾನ್ 2003 ರಲ್ಲಿ IAEA ಗೆ ಎರಡೂ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿತು ಹಾಗೂ 2003 ರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅಮದ್ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿತು. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅಮದ್ ಯೋಜನೆಯ ಅಂತ್ಯವು ಇರಾನ್‌ನ ಪರಮಾಣು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಇರಾನಿನ ನಾಯಕರು ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಬಹಿರಂಗ ಮತ್ತು ರಹಸ್ಯ ಸ್ವೀಮ್‌ಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಬಹಿರಂಗ ಸ್ವೀಮ್ ನಾಗರಿಕ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ರಹಸ್ಯ ಸ್ವೀಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುತ್ತಾ ಅಮದ್ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇಂಫೋಶನ್, ಕಂಪ್ರೆಷನ್ ಮತ್ತು ನ್ಯೂಕ್ಲಿಯರ್ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಮಾಡೆಲಿಂಗ್‌ನಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು 2009 ರವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆದಿದ್ದು ಅಮದ್ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಸುಮಾರು 70 ಪ್ರತಿಶತ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು Organization of Defensive Innovation and Research ಅಥವಾ SPND ಯೋಜನೆ (SPND - Sazman-e Pazhouheshhaye Novin-Defa'i) ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಇಸ್ರೇಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಂದಾಜಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇರಾನ್ ನಾಯಕರು ಅಮದ್ ಯೋಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರೋಟೋಕಾಲ್ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಸೌಲಭ್ಯವೂ ಸೇರಿದೆ.

ಆರಂಭಿಕ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕತೆ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಒತ್ತಡ (2000 ರಿಂದ 2010 ರ ದಶಕದ ಆರಂಭ)

ಅರಾಕ್ ಮತ್ತು ನಟಾಂಜ್ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಿಕೆಯು ಇರಾನಿನ ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೇಲೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ತೀವ್ರವಾದ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 2003 ರಲ್ಲಿ ಇರಾನ್ ಮೂರು ಯುರೋಪಿಯನ್ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು, ಅದರಂತೆ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದರ ರಕ್ಷಣಾತ್ಮಕ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ IAEAಯ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಪ್ರೋಟೋಕಾಲ್ ಅನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಪ್ರೋಟೋಕಾಲ್‌ಗೆ ಸಹಿ ಹಾಕಿತು. ಆದರೆ ಇರಾನ್ ಈ ಬದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಿಲ್ಲ. 2004 ಮತ್ತು 2005 ರಲ್ಲಿ IAEA ಗೆ ಅದರ ಘೋಷಣೆಗಳು ಅಪೂರ್ಣ ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಸಮಂಜಸವಾಗಿದ್ದು ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಇರಾನ್ ಮುಂದುವರಿಸಿತು. ಇದು ಜೂನ್ 2004 ರಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಖಂಡನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 2005 ರಲ್ಲಿ IAEA ಬೋರ್ಡ್ ಆಫ್ ಗವರ್ನರ್ಸ್ ಯು.ಎನ್ ಸೆಕ್ಯೂರಿಟಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಿತು. ನಂತರ ಯು.ಎನ್ ಸೆಕ್ಯೂರಿಟಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಇರಾನ್ ಮೇಲೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೇರಿತು. ಇದರಿಂದ ಇರಾನ್ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರದ (ಪ್ರೋಟೋಕಾಲ್) ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು

ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಅಮಾನತುಗೊಂಡಿರುವ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮರುಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಏಪ್ರಿಲ್ 2006 ರ ವೇಳೆಗೆ ದೇಶವು ಯುರೇನಿಯಂ ಅನ್ನು ಶೇಕಡಾ 3.6ರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸಿದೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿತು.

ಎರಡು ತಿಂಗಳ ನಂತರ, ಚೀನಾ, ಫ್ರಾನ್ಸ್, ರಷ್ಯಾ, ಯುನೈಟೆಡ್ ಕಿಂಗ್‌ಡಮ್, ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ಮತ್ತು ಜರ್ಮನಿ (P5+1 ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ) ಇರಾನ್ ತನ್ನ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಿದರೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಮತ್ತೊಂದು ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದವು. ಆದರೆ ಇರಾನ್ ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಬೆಲೆ ನೀಡದೆ ತನ್ನ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿತು. ನಂತರದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ U.N. ಭದ್ರತಾ ಮಂಡಳಿಯು ನಿರ್ಣಯ 1696 ಅನ್ನು ಜಾರಿ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಇರಾನ್‌ನ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೇಲೆ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೇರುವ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಸರಣಿಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು. ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಮೂಹವು ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳ ಮೂಲಕ ಇರಾನ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ಇರಾನ್‌ನ ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಚರ್ಚಿಸಿದವು.¹⁰ 2009ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಹೊಸ ಮಟ್ಟದ ತುರ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದವು. ಯು.ಎಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಬರಾಕ್ ಒಬಾಮಾ, ಫ್ರೆಂಚ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ನಿಕೋಲಾಸ್ ಸರ್ಕೋಜಿ ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಗಾರ್ಡನ್ ಬ್ರೌನ್ ಅವರು ಕೋಮ್ ಬಳಿ ಎರಡನೇ ರಹಸ್ಯ ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಘಟಕದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ನಂತರ ಫೋರ್ಡೋ ಇಂಧನ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಘಟಕ (FFEP) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು.

ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ವಿನಿಮಯವು 2010 ರ ದಶಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು, ಇರಾನ್ ಯುರೇನಿಯಂ ಅನ್ನು 20 ಪ್ರತಿಶತ ಶುದ್ಧತೆಗೆ ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗಲೂ, U.N. ಭದ್ರತಾ ಮಂಡಳಿಯು 1929 ರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇರಾನ್ ವಿರುದ್ಧ ತೀವ್ರವಾದ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ಮತ್ತು ಇಸ್ರೇಲ್‌ಗಳು ಸೇರಿ ಇರಾನ್‌ನ ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ಪೆಕ್ಟ್ರ್ ಎಂಬ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ವೈರಸ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿ ಹರಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನಂಬಲಾಗಿದೆ.¹¹ ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ, ಇರಾನಿನ ಪರಮಾಣು ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ವೇಗವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. 2013 ರ ಬೇಸಿಗೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಇರಾನ್ ತನ್ನ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಸೈಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ 18,000 ಕ್ವಿಂಟ್ ಹೆಚ್ಚು ಮೊದಲ ತಲೆಮಾರಿನ IR-1 ಕೇಂದ್ರಾಪಗಾಮಿಗಳನ್ನು (Centrifuges) ಮತ್ತು 1300 ಹೆಚ್ಚು ಸುಧಾರಿತ ಕೇಂದ್ರಾಪಗಾಮಿಗಳನ್ನು IR-2m ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಜೊತೆಗೆ 5% ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ ಯುರೇನಿಯಂ ಅನ್ನು ಸುಮಾರು 9,700 ಕೆ.ಜಿ, ಹಾಗೂ 20% ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ ಯುರೇನಿಯಂ ಅನ್ನು 370 ಕೆ.ಜಿಯಷ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಇದು ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪುಷ್ಟೀಕರಣದೊಂದಿಗೆ ಪರಮಾಣು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ-ದರ್ಜೆಯ ವಿದಳನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂದು 2016 ರಲ್ಲಿ US ಸರ್ಕಾರವು ಅಂದಾಜಿಸಿತ್ತು.¹²

JPOA ಮತ್ತು JCPOA (2013 ರಿಂದ 2018)

ಇರಾನ್ ಮತ್ತು ಅಮೇರಿಕನ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನಡುವಿನ ರಹಸ್ಯ "ಬ್ಯಾಕ್ ಚಾನೆಲ್" ಮಾತುಕತೆಗಳು 2012 ರಲ್ಲಿ ಓಮನ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 2013ರ ಜೂನ್ ಮತ್ತು ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಇರಾನ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಹಸನ್ ರೌಹಾನಿ ಅವರು ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಕುರಿತು P5+1 ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಗಂಭೀರ ಮಾತುಕತೆಗಳನ್ನು ಪುನರಾರಂಭಿಸಿ ಹಾಗೂ ನವೆಂಬರ್ ವೇಳೆಗೆ ಜಂಟಿ ಕ್ರಿಯಾ ಯೋಜನೆ (JPOA-Joint Plan of Action) ಎಂಬ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕಿದರು. JPOA ಜನವರಿ ಮತ್ತು ಜುಲೈ 2014 ರ ನಡುವೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಕರೆ ನೀಡಿತು. ಒಪ್ಪಂದದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಇರಾನ್ 20% ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ ಯುರೇನಿಯಂ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ 20 ಪ್ರತಿಶತ ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ ಯುರೇನಿಯಂ ದಾಸ್ತಾನುಗಳನ್ನು ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅದರ ಪರಮಾಣು ಸೈಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ IAEA ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಅನುಮತಿಸುವುದು ಸೇರಿದೆ. JPOA ಗೆ ಇರಾನ್ ಸಹಿ ಹಾಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ P5+1 ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಒಪ್ಪಂದವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹೊಸ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸದಿರಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು ಮತ್ತು ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಸರಿಸುಮಾರು \$4.2 ಶತಕೋಟಿ ಮೌಲ್ಯದ ಇರಾನಿನ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸೀಕರಿಸಿತು.

ಜುಲೈ 14, 2015 ರಂದು, ಇರಾನ್ ಮತ್ತು P5+1 ಜಂಟಿ ಸಮಗ್ರ ಯೋಜನೆ ಅಥವಾ JCPOA (Joint Comprehensive Plan of Action) ಎಂಬ ವಿಶಾಲ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದವು. ಒಪ್ಪಂದದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ JCPOA ಯು.ಎನ್ ಸೆಕ್ಯೂರಿಟಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ನಿರ್ಣಯ 2231 ಅನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು. ಇದು ಇದು ಈ ಹಿಂದೆ ಇರಾನ್ ವಿರುದ್ಧ ವಿಧಿಸಿದ್ದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಮತ್ತು ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇರಾನ್‌ನ ಕ್ಷಿಪಣಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೇಲಿನ U.N ನಿರ್ಬಂಧಗಳ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಅಮಾನತುಗೊಳಿಸಿತು.¹³ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು JCPOA ಗೆ ಸಹಮತವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ U.N ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ರೆಸಲ್ಯೂಶನ್ 2231 ನಿರ್ಣಯವು ಇರಾನ್‌ಗೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಂದ ಚೇತರಿಕೆ ಅಥವಾ "ಸ್ಯಾಪ್‌ಬ್ಯಾಕ್" (Snapback) ಅನ್ನು ನೀಡಿತು.

JCPOA ನಂತರ (2018 ರಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ)

ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಅಮೇರಿಕಾದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಡೊನಾಲ್ಡ್ ಟ್ರಂಪ್‌ರವರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೇ 8, 2018 ರಂದು ಇರಾನ್ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಪರಮಾಣು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಕ್ಷಿಪಣಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಪಾರದರ್ಶಕತೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಉಗ್ರಗಾಮಿ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದೆ ಎಂದು ಆರೋಪಿಸಿ JCPOA ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಅಮೇರಿಕಾವನ್ನು ಹಿಂದೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಇರಾನ್ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಅದರ ತೈಲ ಮಾರಾಟವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಇದರಿಂದ ಇರಾನ್ ಮೇ 2019 ರಲ್ಲಿ

ಒಪ್ಪಂದದ ಅನುಸರಣೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿತು. ಜನವರಿ 2020 ರಲ್ಲಿ ಇರಾನ್ ತನ್ನ ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಎಲ್ಲಾ JCPOA ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿತು.¹⁴ ನವೆಂಬರ್ 27, 2020 ರಂದು ಇರಾನ್‌ನ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪಿತಾಮಹ ಎಂದು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೊಹೆನ್ ಫಕ್ರಿಜಾದೆ ಅವರ ಹತ್ಯೆಯ ನಂತರ ಇರಾನ್‌ನ ಪರಮಾಣು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವೇಗಗೊಂಡವು. ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಇರಾನ್ ಸಂಸತ್ತು 20 ಪ್ರತಿಶತ ಯುರೇನಿಯಂ ಪುಷ್ಟೀಕರಣದ ಪುನರಾರಂಭ, ಹೆಚ್ಚು ಸುಧಾರಿತ ಕೇಂದ್ರಾಪಗಾಮಿಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಹಾಗೂ ಯುರೇನಿಯಂ ಲೋಹದ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು.¹⁵

ಹೊಸದಾಗಿ ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್‌ನ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಜೋ ಬೈಡೆನ್ ಅವರು ಜನವರಿ 2021 ರಲ್ಲಿ ಯು.ಎಸ್ ಅನ್ನು JCPOA ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಸೇರಿಸುವ ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಏಪ್ರಿಲ್ ವೇಳೆಗೆ ಇರಾನ್ ಮತ್ತು P5+1 ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕರು ವಿಯೆನ್ನಾದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದದ ಮರುಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿದರು. ಎರಡು ಕಡೆಯವರು ಜೂನ್ ವೇಳೆಗೆ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಅಂತಿಮಗೊಳಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ನಂತರದ ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲಿ ಇರಾನ್ JCPOA ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ಮರಳುವುದಾದರೆ ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇರಾನ್ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಹಲವಾರು ಅಘೋಷಿತ ಸೈಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಯುರೇನಿಯಂ ಕಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ IAEA ತನಿಖೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಭರವಸೆಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು ಎಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿತು.¹⁶ ಇದಲ್ಲದೆ 2022 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನಾಕಾರರ ವಿರುದ್ಧ ಇರಾನ್‌ನ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ದಮನ ಮತ್ತು ಉಕ್ರೇನ್ ವಿರುದ್ಧ ರಷ್ಯಾ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ ನಂತರ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಇರಾನ್‌ನಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಇರಾನ್ ತನ್ನ ಪರಮಾಣು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿತು. ಇದು ಯುರೇನಿಯಂನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು 60 ಪ್ರತಿಶತದಷ್ಟು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿದೆ. ಇದು ಹಲವಾರು ಪರಮಾಣು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಇಂಧನ ತುಂಬಲು ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸುಧಾರಿತ ಕೇಂದ್ರಾಪಗಾಮಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ IR-2m, IR-4 ಮತ್ತು IR-6 ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಯುರೇನಿಯಂ ಲೋಹವನ್ನು 20 ಪ್ರತಿಶತದಷ್ಟು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.¹⁷

ಉಪಸಂಹಾರ

ಇರಾನಿನ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಅಮೇರಿಕಾವು ಪಶ್ಚಿಮಏಷ್ಯಾ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಾವರಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನ ನೀಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಏಷ್ಯಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲವು ರಾಜಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದು ಹಲವು ಬಣಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೀಗಾಗಲೇ ಇರಾನ್ ತನ್ನ ಪರಮಾಣು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಆರ್ಥಿಕತೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹದಗೆಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಇರಾನ್ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗುವ ಅಪಾಯವಿದೆ.

ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವೂ ನಾಗರಿಕ ಪರಮಾಣು ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ನಾಗರಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ IAEA ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಈಗಲೇ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಂಡು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮೂಹದೊಂದಿಗೆ ಮುಂದುವರೆಯಬೇಕಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- Inskip, S. (2015, September 18). Born in the USA: How America created Iran's nuclear program. *NPR*.
<https://www.npr.org/sections/parallels/2015/09/18/440567960/born-in-the-u-s-a-how-america-created-irans-nuclear-program>
- *A history of Iran's nuclear program*. (n.d.). Iran Watch.
<https://www.iranwatch.org/our-publications/weapon-program-background-report/history-irans-nuclear-program>
- Ibid
- Manouchehr Mohammadi. *The Islamic republic of Iran and the International System*. in Anoushiravan Ehteshami and Reza Molavi, ed., *Iran and International System*, p. 78
- Kaplan, R. D. (2014, February 19). Living with a nuclear Iran. *The Atlantic*.
<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2010/09/living-with-a-nuclear-iran/308193/>
- Rajeev Agarwal. (2017). Iran's Nuclear Weapons Programme – How Real is the Threat. In R. Sidda Goud, Manisha Mookherjee (ed.). *India and Iran in Contemporary Relations*, Allied publishers Pvt.Ltd.
- Srikanth Kondapalli. (2011). China Factor in Indo – Iranian Relations. In Anwar Alam, ed., *India and Iran, an Assessment of Contemporary Relations*, New Delhi, India. p.163
- *A history of Iran's nuclear program*. (n.d.). Iran Watch.
- Rajeev Agarwal, “Iran's Nuclear Weapons Programme – How Real is the Threat”, in R. Sidda Goud, Manisha Mookherjee, ed., *India and Iran in Contemporary Relations*, Allied publishers Priv.ltd (2017), ISBN: 978-81-8424-909-5, p.109
- Rajeev Agarwal. (2017). Iran's Nuclear Weapons Programme – How Real is the Threat. p.110
- Fruhlinger, J. (2022, August 31). *Stuxnet explained: The first known cyberweapon*. CSO Online. <https://www.csoonline.com/article/562691/stuxnet-explained-the-first-known-cyberweapon.html>

- *A history of Iran's nuclear program.* (n.d.). Iran Watch.
- United Nation Security Council, Resolution 2231 (2015) on Iran Nuclear Issue, JCPOA, 15.1-15.11 of Annex V, 31 Jan 2023
- Mohammad Reza Chitsazian & Seyed Mohammad Ali Taghavi (2019) An Iranian Perspective on Iran–US Relations: Idealists Versus Materialists, *Strategic Analysis*, 43:1, 28-41, DOI: [10.1080/09700161.2019.1569329](https://doi.org/10.1080/09700161.2019.1569329) p.28
- *A history of Iran's nuclear program.* (n.d.). Iran Watch.
- Robinson, K. (2023, October 27). What is the Iran nuclear deal? *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/background/what-iran-nuclear-deal>
- Francois Murphy, (2023, November 16). *Iran's nuclear enrichment advances as it stonewalls UN, IAEA reports show.* www.reuters.com. Retrieved June 29, 2023, from <https://www.reuters.com/world/middle-east/irans-nuclear-enrichment-advances-it-stonewalls-un-iaea-reports-show-2023-11-15/>